

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת יואב סגלוביץ

4120/25/פ

הצעת חוק הכנסת (תיקון – שעת שאלות לראש הממשלה), התשפ"ד–2023

הוספת פרק י"ג 1. בחוק הכנסת, התשנ"ד–1994¹, אחרי פרק י"ב יבוא :

"פרק י"ג : שעת שאלות לראש הממשלה

72. (א) מדי שבוע בו מתקיימות ישיבות הכנסת הממשלה בימים ב' ו-ד', בפתיחת ישיבת הכנסת ביום ד', תקיים הכנסת במשך זמן של שעה, שעת שאלות לראש הממשלה, במסגרה ישיב ראש הממשלה על שאלות חברי הכנסת בעניינים שבתחום תפקידיו.

(ב) השאלות יוגשו בכתב למזכירות הכנסת עד השעה 10:00 ביום ב' בשבוע בו מתקיים שעת השאלות לראש הממשלה.

(ג) נשיאות הכנסת תבחר עשר שאלות מבין השאלות שהוגשו כאמור בסעיף קטן (ב) אשר יישאלו בשעת השאלות באותו שבוע; מספר השאלות של חברי סיעות האופוזיציה לא יפחת משבע, ולא תאושר יותר משאלה אחת לכל חבר כנסת באותו שבוע; נשיאות הכנסת תעביר לראש הממשלה ביום ב' את השאלות שאישרה.

(ד) מסגרת הזמן לכל שאלה לא תעלה על שתי דקות, ולכל תשובה – על שלוש דקות.

¹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 140.

(ה) יושב ראש הישיבה יקבע את סדר השאלות מבין השאלות שנשיאות הכנסת אישרה כאמור בסעיף קטן (ג).

(ו) סבר ראש הממשלה כי אין להשיב על שאלה שבחרה הנשיאות מטעמים של הגנה על ביטחון המדינה, יודיע על כך ליושב ראש הכנסת, והיושב ראש יחליפה בשאלה אחרת מבין השאלות שהוגשו לפי סעיף קטן (ב), בכפוף להוראות סעיף קטן (ג), ויודיע על כך לראש הממשלה בהקדם האפשרי.

(ז) הודיע ראש הממשלה ליושב ראש הכנסת כי לא יוכל להשתתף בשעת השאלות במועד האמור בסעיף קטן (א) בשל פעילות רשמית מתוקף תפקידו, ויושב ראש הכנסת אישר זאת, יענה על השאלות ממלא מקום ראש הממשלה.

דברי הסבר

בשנים האחרונות נחלש כוחה של התקשורת הממוסדת ובמקומה מתחזק מעמדה של תקשורת ההמונים המתבססת על הרשתות החברתיות. מצב זה הביא לכך שנבחרו הציבור, ובראשם ראש הממשלה, מתחזקים את הקשר שלהם עם הציבור באמצעות עמודי פרופיל אישיים ברשתות השונות, ודרכם מעבירים את המסרים שלהם. לכאורה, זו דרך בלתי אמצעית שבעזרתה יכול נבחר הציבור לשמור על קשר עם בוחריו ולחזק את השתתפות האזרחים בדמוקרטיה, אך בפועל נראה כי ההפך הוא הנכון - המסרים המועברים נבחרים בקפידה, התכנים לא מעבירים לציבור את כלל המידע הרלוונטי ו"השאלות" עליהן עונה נבחר הציבור נוחות ומלטפות, ואינן פועלות למען השקיפות או נתינת דין לאזרחים על פעולות הממשלה.

לאזרח הישראלי מגיע לדעת מה נבחריו עושים למענו בכנסת ובפרט ראש הממשלה, שהוא זה המוביל את המדינה, ולקבל תשובות של ממש לשאלות נוקבות הנוגעות לסדר היום הציבורי. במצב הנוכחי לא קיימת פלטפורמה המאפשרת מתן מענה לשאלות הציבור - מספרם של ראיונות טלוויזיה של ראש הממשלה הולך ופוחת, מסיבות עיתונאים והצהרות אינן כוללות זמן לשאילת שאלות והכלי הפרלמנטרי הקיים (דיון 40 חתימות לפי סעיף 42(ב) לחוק-יסוד: הממשלה) הוכח כלא יעיל (במהלך הכנסת העשרים שנמשכה כ-4 שנים, התקיימו במליאה רק 7 דיונים מהסוג הזה). במצב זה, בו חשיפתו העיקרית של ראש הממשלה מבוססת על העברת מסרים חד-צדדית ברשת החברתית, ללא מענה לשאלות הציבור וללא פרשנות ביקורתית, יש משום פגיעה בדמוקרטיה.

יצוין כי בכנסת העשרים, כהוראת שעה לכנסת זו, התווסף לתקנון הכנסת סעיף 50א שכותרתו "שעת שאלות", והוא קבע כלי פרלמנטרי של שעת שאלות לראש הממשלה או שרים אחרים, המתקיים עשר

פעמים בכל מושב של הכנסת. כלי זה אפשר לאופוזיציה לקבוע מיהו השר שיוזמן לשעת השאלות, וראש הממשלה או שר אחר יכול היה להיות מוזמן לא יותר מפעם אחת במושב של הכנסת. גם קודם לכן, בכנסת השבע-עשרה, החליטה ועדת הכנסת (לא במסגרת תיקון תקנון אלא כהחלטה זמנית) כי מדי שבוע תקיים הכנסת "שעת שאלות" לראש הממשלה או לשר אחר. כיום לא קיימת בתקנון הוראה בעניין זה. לאור זאת, מוצע לקיים אחת לשבוע, בפתיחת ישיבת הכנסת ביום רביעי, "שעת שאלות לראש הממשלה", שבה לחברי הכנסת עומדת היכולת להפנות שאלות לראש הממשלה במשך זמן של שעה. מנהג שאילת שאלות את ראש הממשלה מוכר במדינות נוספות בעולם. בבריטניה למשל ישנו נוהל "שאלות לראש הממשלה" ("Prime Minister's Questions"), כאשר מדי יום רביעי מתייצב ראש הממשלה בפני בית הנבחרים הבריטי ועונה על שאלות של חברי פרלמנט במשך זמן של חצי שעה. מדינות נוספות המקיימות מנהג דומה הן קנדה, אוסטרליה, ניו זילנד, הודו ועוד. בבריטניה אף הגדילו לעשות והם משדרים את שעת השאלות בטלוויזיה, והדבר הפך לתכנית פופולרית שרבים צופים בה ובתוכניות הפרשנות בעקבותיה, ובמעשה זה הגדילו את מעורבות האזרחים בהליך הדמוקרטי ובעניינים שעל סדר היום.

מוצע כי הנוהג יאומץ גם בכנסת וייקבע בחקיקה ראשית. כמו כן מוצע כי השאלות יוגשו בכתב למזכירות הכנסת עד השעה 10:00 ביום שני באותו שבוע ומתוכן תבחר נשיאות הכנסת עשר שאלות לכל שעת שאלות ותעביר אותן מראש לראש הממשלה, על מנת שישב עליהן בשעת השאלות. על מנת ליישם את עקרון הפיקוח של עבודת הכנסת על הממשלה, מוצע לתת רוב לשאלות של חברי כנסת מהאופוזיציה (לא פחות משבע שאלות מתוך העשר). בנוסף, על מנת לשמור על כלי פרלמנטרי זה כייחודי ולא להפוך אותו לשעת שאילתות נוספת, בה השרים יענו על שאלות חברי הכנסת, מוצע כי במצב בו ראש הממשלה אינו יכול להשיב על שאלות בשל פעילות רשמית מתוקף תפקידו, יענה על השאלות ממלא מקום ראש הממשלה בלבד.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן כנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת עידיר כמאל מריח וקבוצת חברי הכנסת (פ/1093/23).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ח בכסלו התשפ"ד (11.12.2023)